

**ALUEELLINEN
KEHITTÄMISTEHTÄVÄ**
KUOPIO

VERKOSTO

YHTEISTYÖ

DIALOGI

OSALLISUUS

TIIMITYÖ

YHDEN-
VERTAISUUS

TOIMINTASUUNNITELMA 2023

ALUEELLINEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄ ETELÄ- JA POHJOIS-SAVO

Kuopion kaupunginkirjasto hoitaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (660/2017) mukaisesti alueellista kehittämistehtävää toimialueenaan Etelä-Savo ja Pohjois-Savo. Alueellisella kehittämistehtävällä luodaan edellytyksiä toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistumiselle voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

TAVOITTEET

Alueellinen kehittämistehtävä toteutetaan kirjastolaissa säädetyn palvelutehtävän mukaisesti.

Toimintavuoden 2023 tavoitteena on Savon yleisten kirjastojen verkostoitumisen ja yhteistyön tukeminen sekä kirjastohenkilökunnan osaamisen monipuolinen kehittäminen. Osaamisen kehittämisen toimenpiteet ja painopisteet vuonna 2023 pohjautuvat kirjastolakiin, alueen kirjastohenkilökunnan toiveisiin ja palautteeseen (mm. ryhmäkeskustelut kirjastojen kanssa syksyllä 2022), AVIn peruspalvelujen arviointiin, kirjastojen ja työelämän tulevaisuuden näkyymiin, kansalliseen yhteistyöhön sekä alueemme suunnittelutyöryhmän näkemykseen.

Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään kehittävän arvioinnin ajatusta, jossa toimintaa kehitetään jatkuvasti yhdessä alueen kirjastohenkilökunnan kanssa kirjastolaissa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2023 alueen kirjastoissa tehtävillä vierailuilla on tässä tärkeä rooli. Jatkuvan dialogin avulla päästään seuraamaan tehokkaammin kirjastojen toimintaympäristön paikallisia muutoksia ja ennakoidaan nopeammin tulevia tarpeita.

TOTEUTUSTAPA

SUUNNITTELUN RAKENTEET

Savon alueellisen kehittämistyön suunnitteluryhmä pohtii alueelliseen tietoon nojaten, pitkällä tähtäimellä Savon kirjastoille parhaiten soveltuvia osaamisen kehittämisen teemoja ja tapoja sekä kirjastojen verkostoitumista ja yhteistyötä tukevia toimia. Työryhmässä on pysyvä edustus Kuopiosta, Mikkelistä ja Itä-Suomen AVIsta. Lisäksi mukana on Etelä- ja Pohjois-Savon kirjastojen vaihtuvat edustajat (2+2), jotka valitaan aina kaksivuotiskaudeksi kerrallaan. Työryhmä kokoontuu 4–5 kertaa vuodessa läsnä tai etänä ja viestii lisäksi ajankohtaisista asioista tarpeen mukaan.

Kuopion AKE-tiimi toteuttaa ja ideoi käytännön kehittämistyötä. Tiimiin kuuluvat koordinaattori sekä kolme informaattikkoa. Kirjastotoimenjohtaja tukee ja kehittää tiimin toimintaa sekä vastaa tehtävän toteutuksesta. Tiimin jäsenet tekevät AKE-

työtä osan työajastaan. Jokaisella AKE-työntekijällä on omat vastuualueensa, mutta tehokas työskentely mm. Teams-ympäristössä varmistaa sen, että kuka tahansa voi tarvittaessa sijaistaa toista. Tiimi kokoontuu vähintään kerran viikossa, järjestää välillä kokonaisiä suunnittelupäiviä ja työskentelee muutoinkin samassa työtilassa, jotta kaikilla on AKE-työn tekemiseen tarvittava tuki. Tiimin osaamista ylläpidetään mm. kansallisella yhteistyöllä ja tarpeenmukaisesti koulutuksiin osallistumalla.

Alueellisen kehittämistyön rahoitusta ja resursseja suunnitellaan yhdessä kirjastotoimenjohtajan ja kirjaston hallintopalveluvastaavan kanssa.

VERKOSTOITUMINEN JA YHTEISTYÖ

Koronapandemian aikana yhteistyön tekeminen ja verkostoituminen muutti muotoaan. Kirjastoammattilaiset ovat omaksuneet ketterästi käyttöönsä erilaisia etätyökaluja, ja etäkahveista, etäkokouksista ja etäkoulutuksista on tullut osa työtä. Kun välimatkat ovat pitkät, on etätyöskentelyn koettu tuovan ihmisiä lähemmäs toisiaan. Myös kasvatusten tapahtuvaan verkostoitumiseen on kuitenkin tarvetta. Koronapandemian aikana alueellamme toimivat osajaverkostot hiipuivat osittain, ja on koettu, että etenkin verkostotyössä ja kirjastonjohtajien ja esimiesten välisessä verkostoitumisessa myös lähitapaamiset ovat tärkeitä.

Alueella toimivia ja toimineita **osajaverkostoja** tuetaan ideoimalla yhdessä verkostojen toimintaa, tukemalla verkostojen tiedottamista sekä resursoimalla mahdollisia ydinryhmien tapaamisia. Itä-Suomen laajuisten osajaverkostojen aktiivointia ja tukemista suunnitellaan yhdessä Joensuun AKEn kanssa.

Järjestetään alueen kirjastohenkilökunnan verkostoitumista tukevia koulutuspäiviä ja verkostoitumisen paikkoja, esimerkiksi kaikille yhteinen **verkostoitumispäivä**. Jatketaan hyväksi havaittuja kirjastohenkilökunnan etäkahveja, jotka ovat monin tavoin lisänneet alueen kirjastohenkilökunnan yhteistyötä ja tutustuttaneet ihmisiä toisiinsa – esimerkiksi lanu-kirjavinkkikahveilla alueen kirjastolaiset vinkkaavat toisilleen lasten ja nuorten kirjallisuutta ja keskustelevat ajankohtaisista lanu-työn asioista asiantuntijavieraiden johdolla. Tuetaan kirjastonjohtajien ja esimiesten yhteistyötä johtajien yhteisillä verkostoitumispäivillä ja säännöllisillä etäkahveilla. Alueemme kirjastoissa on paljon uusia johtajia. Vuonna 2022 toteutettiin yhdessä Itä-Suomen AVIn ja Joensuun AKEn kanssa **Itä-Suomen johtajien ja esihenkilöiden tukipiiri**, joka suunnattiin erityisesti Itä-Suomen kirjastojen uusille johtajille. Suunnitellaan yhdessä tukipiirin mahdollista jatkoa.

Tuetaan mahdollisuutta lähteä **vertaisoppimaan** toiseen Savon alueen kirjastoon. Vertaisoppimismatkat ovat pääsääntöisesti yhden päivän suunnitelmallisia matkoja. Vertaisoppiminen on tehokas keino kehittää henkilöstön osaamista, jakaa hyviä käytänteitä ja verkostoitua. Kokemukset vertaisoppimisesta ovat olleet positiivisia. Lisäksi ollaan mukana **kansallisessa mentoriohjelmassa**.

Vuoden 2023 aikana kierretään alueen kirjastoissa kuulemassa kirjastojen kuulumisia, keräämässä ideoita ja palautetta toiminnan kehittämiseksi sekä kertomassa AKE-työstä. Kaikki kirjastot kierrettiin AKE-toiminnan alussa, ja sen jälkeen on käyty tarpeen mukaan esim. lähiohjaamassa ja opettamassa digitaatioita henkilökunnalle. Vierailut halutaan kohdentaa nyt erityisesti alueemme pieniin kirjastoihin, ja niitä voidaan toteuttaa myös yhdessä Itä-Suomen AVIn kanssa. Vierailujen antia hyödynnetään myös mm. siinä, miten saatetaan yhteen toisia kirjastoja (vertaisoppiminen), kutsutaan henkilökuntaa puhujiksi mukaan etäkahveille tai tuotetaan artikkeleita kirjastojen hyvistä käytänteistä verkkosivuille ja someen.

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN JA HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN JAKAMINEN

Savon alueella on paljon pieniä kirjastoja vähäisellä henkilökuntamäärällä, pitkät välimatkat ja huonot kulkuyhteydet. Alueen 26 pääkirjastosta 19 kirjastoa on alle 10 000 asukkaan kunnassa. Tästä syystä etäosallistumismahdollisuus on ollut alueella alusta saakka tärkeää. Vuonna 2023 koulutuksia järjestetäänkin edelleen runsaasti etänä, mutta myös lähikoulutuksina ja hybridikoulutuksina.

Osaamisen kehittämisessä pyritään monimuotoisuuteen. Koulutusten järjestämisessä on järkevää säilyttää etätyöskentelyn parhaat asiat: etäosallistumismahdollisuus lisää alueen kirjastojen tasapuolista mahdollisuutta osallistumiseen, ja monet koulutukset (esimerkiksi *digiä tunnissa* -koulutussarja) toimivat parhaiten etänä. On kuitenkin luotava myös kohtaamisen paikkoja ja järjestettävä läsnäolo-koulutuksia silloin kun se on perusteltua. Mukana koulutuksissa voi olla esimerkiksi ryhmätyöskentelyä, verkostoitumista, työpajoja tai tutustumiskäyntejä. Ennen pandemia-aikaa Savon alueella toimivat hyvin useilla paikkakunnilla kiertävät koulutukset, joita kannattaa jälleen järjestää. Jatketaan myös erilaisten koulutusmuotojen kokeilua, esimerkiksi koulutuksen teoriaosuus voi olla etänä tai tallenteena ja käytännönläheinen osuus voi kiertyä paikan päällä muutamalla paikkakunnalla.

Vuoden 2023 osaamisen kehittämisen pääteema on ”kirjasto kaikille”.

Teemassa on kolme tärkeää painopistettä: **osallisuus ja demokratia, monipuoliset lukutaidot sekä pienten kirjastojen markkinointi ja viestintä**. Painopisteiden tarpeellisuus tuli esille myös mm. viimeisimmässä AVIn peruspalvelujen arvioinnissa. Aihepiirien ympärille suunnitellaan monipuolisia koulutuskokonaisuuksia: webinaareja, koulutuspäiviä, työpajoja, aineistonostoja, omaehtoista opiskelua, etäkahveja tai keskustelutilaisuuksia. Tärkeimmistä koulutuksista tehdään tallenteet, jotka tuotetaan saavutettaviksi direktiivin mukaisesti. Saavutettavat tallenteet ovat henkilökunnan katsottavissa pysyvästi tai sopimuksen mukaan, mikä on erityisen tärkeää pienten kirjastojen henkilökunnan kouluttautumisen näkökulmasta. Tekstityspalvelu hankitaan ulkopuolisena palveluna.

Osaamisen kehittämisen painopisteet 2023:

1. Osallisuus ja demokratia

- Alueen demokratiahankkeiden anti käytäntöön, vinkkejä erityisesti pienet kirjastot huomioiden: miten helposti ja vähillä resursseilla voidaan toteuttaa kirjaston demokratiatehtävää?
- Nuorten asiakkaiden huomioiminen
- Erätauko-koulutusta lisää

2. Monipuoliset lukutaidot

- Valemediat ja infovaikuttaminen
- Lanu-vinkkikahvien lisäksi myös aikuisten vinkkikahveja ja sisältöjä
- Leikkivä lastenkirjastotyö
- Erityisryhmät

3. Pienten kirjastojen markkinointi ja viestintä

- Yhteistyössä Joensuun AKE:n kanssa
- Viestintä myös kuntapäätäjien suuntaan

Digiosaamisen kehittäminen sisällytetään muihin teemoihin. Huomioidaan erityisesti digiopastuksen rajat ja niistä viestiminen asiakkaille. Digitaitoja kehitetään mm. säännöllisellä **digia tunnissa** -koulutussarjalla sekä **digivartit**-tietoisuuksilla (toteutetaan Itä-Suomen laajuisesti yhdessä Joensuun AKE:n kanssa). Käytössä on myös **lainattavia laitelootia**, joita voi pyytää omaan kirjastoon tutustuttavaksi ja hyödynnettäväksi. **Digiluuri** on suora puhelinnumero digiasioista vastaavalle informaatikolle, jolta voi kysyä apua kirjastotyöhön liittyvissä digipulmissa. Digiluurin lisäksi kokeillaan myös pedagogista puhelinta, jonka

kautta saa vertaistukea kouluyhteistyön, vinkkausten ja muun opetuksen suunnitteluun. Kynnys yhteydenottoihin halutaan pitää mahdollisimman matalana.

Tehdään koulutussuunnittelussa yhteistyötä Itä-Suomen AVIn ja Joensuun AKEn kanssa. On suunniteltu, että vuonna 2023 paneudutaan yhdessä ainakin itseohjautuvuuden, osaamisen johtamisen ja osaamisen jakamisen teemoihin.

Järjestetään ainakin yksi **opintomatka** rajatulle osallistujamäärälle, tietyn teeman ympärille. Yhdistetään opintomatkaan mahdollisesti myös koulutusta.

Etäkahveista on tullut alueellamme erittäin toimiva ja kiitelty toimintamuoto. Etäkahveilla pureudutaan aina ajankohtaisiin asioihin ja osallistumisen kynnys on haluttu tehdä mahdollisimman matalaksi (ei ennakkoilmoittautumista, lyhyt kesto). Etäkahveja järjestetään spesifien teemojen ympärille lähes viikoittain. Säännöllisesti järjestetään mm. johtajien ja esimiesten etäkahvit, digiä tunnissa - etäkahvit, lanu-kirjavinkkikahvit sekä digivartit yhdessä Joensuun AKEn kanssa. Etäkahvien aiheita huomioidaan aina mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi suosittujen lanu-kirjavinkkikahvien konsepti (kirjastolaiset vinkkaavat toisilleen, jolloin opitaan sekä vinkkaustapoja että aineistojen sisältöjä) laajennetaan vuonna 2023 toiveiden mukaisesti myös aikuisten aineistoon.

Seurataan tilaisuuksien alueellista kattavuutta ja pyritään siihen, että osaamisen kehittämisen toimet kohdistuvat tasapuolisesti alueen kirjastoihin. Ideoidaan ja kokeillaan rohkeasti myös muita osaamisen kehittämisen muotoja ja jätetään tilaa akuuttiin tarpeeseen reagoimiselle. Kaikista tilaisuuksista kerätään palautetta. Palautekyselyissä kysytään myös sitä, miten osallistuja vie tilaisuuden antia eteenpäin työyhteisössään ja kuinka hän pystyy hyödyntämään oppimaansa. Tällä halutaan ohjata ajatuksia siihen, että koulutusten anti kulkeutuisi eteenpäin.

Liboppi on yleisten kirjastojen henkilökunnalle tarkoitettu verkko-oppimisolusta. Hyödynnetään Libopin valtakunnallisia ja alueellisia sisältöjä täydennuskoulutuksen järjestämisessä. Lisäksi osallistutaan Libopin valtakunnallisen toimituskunnan työhön sekä oppimisolustan valtakunnalliseen kehittämiseen. Järjestetään säännöllisiä tuki- ja vinkkikahveja Libopin käytöstä ("makupaloja Libopista") ja tuotetaan Liboppiin sisältöä omien resurssien mukaan.

VIESTINTÄ

Viestintää toteutetaan oman viestintäsuunnitelman mukaisesti. Viestinnän tavoitteena on viestiä selkeästi ja tehokkaasti Kuopion AKEn toiminnasta sekä tuoda esille alueen kirjastojen vahvuuksia, hyviä käytänteitä, ideoita, kokemuksia ja ajankohtaisia asioita. Lisäksi viestinnällä on tärkeää edistää kirjastojen verkostoitumista ja vuoropuhelua sekä kirjastojen näkyvyyttä kunnassa.

Pääasiallinen viestintäkanava on Kuopion AKE:n verkkosivu <http://savonake.fi>. Käytössä ovat myös sosiaalisen median kanavat Facebook ja Instagram. Myös alueen kirjastoille mahdollistetaan sisällön tuottaminen sivustolle, ja jakamisen kulttuuria pyritään vahvistamaan edelleen. Tärkeistä ja ajankohtaisista asioista viestitään kirjastoille aina myös sähköpostitse.

Hyödynnetään viestinnässä ja verkostojen tukemisessa myös Teams-alustaa, jossa Savon kirjastoilla on yhteinen tiimi. Käytössä olevista viestintäkanavista muistutellaan koulutusten yhteydessä.

ANTOKAUKOLAINAUS

Yhtenä alueellisen kehittämistehtävän toteutustapana esitetään kirjastolain esitöissä kaukolainojen antaminen muille yleisille kirjastoille, ja tästä antokaukolainauksesta syntyvät postituskulut katsotaan katettavaksi valtionavustuksella. Antokaukolainausta hoitaa kirjastovirkailija 20 % työpanoksella.

KANSALLINEN YHTEISTYÖ

Alueellista kehittämistyötä hoitavat henkilöt ovat aktiivisesti mukana kansallisessa yhteistyössä ja osallistuvat muiden alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen välisiin tapaamisiin ja viestintään, työryhmiin, Liboppi-toimituskuntaan, mentoriohjelman kehittämiseen, hyvien ideoiden jakamiseen ja kansallisella tasolla tehtävään kehittämistoiminnan suunnitteluun. On huomioitava myös alueellista kehittämistyötä hoitavan henkilöstön oman osaamisen ylläpitäminen. Osaamisen kehittämiseen voivat kuulua kouluttautumisen lisäksi esimerkiksi vierailut muihin alueellista kehittämistehtävää hoitaviin kirjastoihin tai muihin organisaatioihin.

Kuopion AKE osallistuu kansainväliseen IFLA-konferenssiin elokuussa 2023, mikäli IFLA hyväksyy kansallisen Suomen AKE-työtä ja -verkostoa esittelevän posteriesityksen. Sovitusti (mm. AKE-linja 5.10.2022) Kuopion AKE ja Vaasan AKE edustavat kaikkia AKE-kirjastoja ja voivat molemmat sisällyttää hakemukseen yhden henkilön osallistumisen ja posteriesittelyn IFLAssa.

Kuopion kaupunginkirjasto toimii alueellisen kehittämistehtävän kirjastona yhteistyössä muiden alueellista kehittämistehtävää hoitavien yleisten kirjastojen, Seinäjoen erityistehtävää hoitavan kirjaston, valtakunnallista kehittämistehtävää hoitavan yleisen kirjaston ja muiden kirjastojen kanssa, muodostaen yhdessä kansallisen kirjastoverkon.